

Comemorări ale deportărilor din Transilvania de Nord

Atitudinea față de Holocaust – un test asupra democrației

Sunt 63 de ani de când evreii din Transilvania de Nord au fost deportați la Auschwitz. „Și lumea a tăcut“, scria sigheteanul Elie Wiesel, în prima lui carte dedicată memoriei celor ce au fost prefăcuți în fum: șase milioane de evrei europeni. De ce comemorăm an de an? De ce subiectul este actual? Pentru că, azi, atitudinea față de Holocaust a devenit un test asupra democrației. Fiindcă nu avem voie „să lăsăm să cadă fumul apatiei peste tragediile trecutului“, spunea urmașa unei supraviețuitoare a Holocaustului, realizatoare de emisiuni la Tv. Cluj, *Andreea Ghiță*, la comemorarea care a avut loc, la 10 iunie a.c., în acest oraș. 18.000 de evrei clujeni au fost trimiși la moarte de fasciști unghiuri într-un moment (iunie '44), în care devenise clar și pentru un copil că Hitler era *kaput*. Puțini au supraviețuit și, în timp, rândurile lor se subțiază tot mai mult. Și dacă azi, negaționismul este în creștere, ce se va întâmpla când ei nu vor mai fi? Dar cărțile dăinuie. Cărțile lui Wiesel, Kertész, ale atâtor scriitori

care au înțeles să facă din experiența Holocaustului menirea supraviețuirii lor. A fost leitmotivul alocuțiilor rostite de președintele interimar al comunității, prof. univ. dr. *Nicolae Kallos*, de prof. univ. dr. *Vasile Nussbaum*, ambii - supraviețuitori al Holocaustului, de secretarul general al F.C.E.R., ing. *Albert Kupferberg*. Acesta din urmă a accentuat asupra influenței nefaste, mai ales, în rândul tinerilor, a celor care susțin că în România n-a existat Holocaust. Dar Dorohoi, Iași, Transnistria, Odessa? Sunt tot atâtea nume înscrise pe harta sinistră a Holocaustului în România. După cuvântul mai sus amintit, teleasta *Andreea Ghiță* a recitat poezia scrisă de dr. *Serena Grössfeld*, în 1945, la revenirea din deportare, în memoria fratelui ei, *Bandika*, gazat la Auschwitz. Șase supraviețuitori ai Holocaustului au aprins, în Templul Deportărilor, șase lumânări în memoria celor șase milioane de frați și surori. Serviciul divin a fost oficiat de *Benjamin Müller*. Impresionantă a fost prestația corului, sub bagheta *Ecaterinei Halmoș*, și a solistului *Robert Weinblatt*. A fost regretabil că, în afara consulului Ungariei la Cluj, a unor reprezentanți ai minorităților armeană și maghiară, au lipsit oficialități ale statului și slujitori ai cultelor religioase.

„Să nu fii călău! Să nu te lași ucis! Să nu fii indiferent niciodată!“ Aceste trei porunci, propuse de profesorul israelian Yehuda Bauer spre a fi adăugate

Decalogului, ar putea constitui motoul comemorării, care a avut loc, în după-amiaza aceleiași zile, la Sinagoga din Oradea. Sensul dominant al comemorării a devenit constructiv pentru că, prin participare și intervenții, am încercat sentimentul că nu suntem singuri în demersul nostru de neuitare. Este vorba de prezența unor reprezentanți de vârf ai Bisericilor Ortodoxă Română, Greco-Catolică, Reformată, a subprefectului *Todor Albert*, a directorului Consiliului Județean al Culturii, Cultelor, Patrimoniului, *Ligia Mirișan*, a unei delegații a Consiliului Național al Ofițerilor în Rezervă și în Retragere din România - Filiala Bihor. Respingerea tuturor formelor de intoleranță s-a desprins din cuvântul P.S.

A apăra memoria Holocaustului înseamnă a apăra fundamentele civilizației

Sofronie Drinsec, noul episcop al Oradiei, Bihorului și Sălajului, care a subliniat bunele relații existente între Biserica Ortodoxă Română și comunitatea evreiască și a cerut iertare, în numele său personal, pentru suferințele îndurate de evrei în anii Holocaustului. Sentimentul a fost întregit de alocuțiunea rostită de general de brigadă *Ștefan Neagoe*, președintele Consiliului sus-amintit, care a remarcat contribuția populației la dezvoltarea culturală, economică a orașului, în trecut și în prezent, colaborarea foarte bună a comunității evreiești orădene cu toate organizațiile obștești locale. Importanța comunității evreiești în viața orașului, respectul de care se bucură în rândul

concetățenilor, ajutorul acordat de Prefectură comunității au fost evidențiate de subprefectul *Todor Albert*. Președintele comunității, ing. *Felix Koppelman*, a relevat necesitatea social-politică, religioasă a comemorării an de an a deportărilor din Ardealul de Nord, pentru că a apăra memoria Holocaustului înseamnă a apăra fundamentele lumii civilizate. În încheierea discursului său, secretarul general al F.C.E.R., ing. *Albert Kupferberg*, a mulțumit autorităților de stat și înalților ierarhi pentru participare.

Corul „Gyuri Vilan“ și „Hakeshet Klezmer Band“ (dirijor - *Ari Nagy Sandor*), serviciul divin oficiat în sinagogă de Rabinul *Yitzak Szyff* și, în fața Monumentului Deportărilor, de Rabinul *Baruh Adler*, au adus lacrimi în ochii multor oameni din public.

IULIA DELEANU

SATU MARE Cifre mai grăitoare decât vorbele

Laslo dispune, după consfătuirea din oraș, deportarea evreilor. 3 mai '44: primarul Cska Laslo, șeful poliției, Czegeyi Karoly, comandantul jandarmeriei, Demany Miklos, trimit trupe mixte pentru a strânge toți evreii în ghetoul mărginit de zona „Pieței Mari“. 18.900 evrei din Satu Mare, 2.200 din Carei și din județ. Sarnozi Bela e numit comandantul ghetoului. Se formează și un Comitet evreiesc alcătuit din cei mai respectați membri ai comunității: Zoltan Schwartz, Samuel Rosenberg, Josef Borgida ș.a. 19 mai '44: primele șase trenuri, fiecare - cu circa 3.300 evrei, pleacă spre Auschwitz-Birkenau. Sunt deportați 18.863 evrei sătmăreni. Au supraviețuit 14.440, care au preferat să facă Alia. În 2004, a fost inaugurat Monumentul Holocaustului din curtea Sinagogii din oraș.

Și comunitatea evreilor sătmăreni, condusă de *Decsei Nicolae*, a comemorat și în acest an deportările din Ardealul de Nord. Corespondentul nostru, secretarul comunității și responsabilul clubului comunitar al generației de mijloc, *Sebok Alfred*, a rememorat dramaticele momente de acum 63 de ani. 26 aprilie '44: secretarul de stat *Andre*

TG. MUREȘ

La 13 mai a.c., Comunitatea din Târgu Mureș a organizat la sinagogă comemorarea a 63 de ani de la deportarea și exterminarea celor 5.943 de victime din Târgu Mureș și din împrejurimi. După partea religioasă a ceremoniilor, președintele Comunității, *Alexandru Ausch*, și *Samuel Czernovitz* au evocat momentele dramatice ale acestui eveniment tragic, au subliniat semnificația comemorării victimelor Holocaustului, necesitatea de a se păstra în memoria colectivă și ai atras atenția asupra reinvierii negaționismului și antisemitismului în România și în lume.

Ing. IULIA NEGREA, secretar al Comunității

Să nu uităm Holocaustul

Miercuri, 6 iunie a.c., Institutul Național pentru studierea Holocaustului în România „Elie Wiesel“ a organizat la sediul său, în colaborare cu Ambasada S.U.A., o masă rotundă cu tema: „Holocaustul în România: probleme nerezolvate?“. Din partea americană, au participat *Christian Kennedy*, ambasador, reprezentant special pentru problema Holocaustului în cadrul Departamentului de Stat al S.U.A., *Alcee Hastings*, membru al Congresului S.U.A., *Elisabeth Nakian*, șefa biroului din Departamentul de Stat care se ocupă cu monitorizarea manifestărilor de antisemitism în lume, în contextul în care o hotărâre a Congresului S.U.A. a încredințat Departamentului de Stat sarcina de a monitoriza manifestările de antisemitism și de discriminare în toată lumea. A fost prezent și dr. *Radu Ioanid*, directorul Muzeului Memorial al Holocaustului, din Washington. Să adăugăm prezența doamnei *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului, în final de misiune la noi, și a noului ambasador, *Oren David*, a secretarului de stat în Ministerul Culturii și Cultelor, *Virgil Ștefan Niculescu*, a președintelui F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, și a întregii conduceri a Federației, a deputatului etniei romilor, *Nicolae Păun*, pentru a avea o imagine a nivelului protocolar ridicat la care s-a desfășurat reuniunea. Au luat cuvântul numeroși vorbitori, masa rotundă fiind moderată de directorul Institutului, general dr. *Mihail E. Ionescu*. S-a vorbit în engleză

„Never again“ – o problemă de educație

și în spirit american, adică în spiritul celor pentru care „timpul înseamnă bani“: câte 3-5 minute, concis și la obiect.

Care este problema principală? Cea care a revenit ca un numitor comun în mai toate intervențiile: cea a educației. Celebra lozincă israeliană „Never again“ trebuie extinsă la întreaga lume, niciodată asemenea orori, cum au fost cele ale Holocaustului, nu trebuie să se mai petreacă, a spus congresmanul *Alcee Hastings*. Dacă nu luptăm contra antisemitismului și intoleranței, atunci alte generații și alte popoare vor repeta experiența Holocaustului. Educația ca prioritate a revenit în mai multe intervenții, amintind aici ce a spus *Otto Adler*, președintele A.E.R.V.H., care a pledat pentru predarea în școli a adevărului asupra acestei tragedii. Asociația pe care o conduce a trimis în școli peste 20.000 de broșuri asupra acestui subiect, a ținut 300 de conferințe, dar niciodată nu e destul, nu este prea mult. Să recunoaștem, însă, alături de deputatul *N. Păun*, că prea puțin se face pentru popularizarea suferințelor îndurate de romii în timpul guvernării antonesciene, care a exterminat în Transnistria 25.000 de membri ai acestei etnii.

Radu Ioanid a subliniat că antisemitismul este o problemă de securitate națională, nu numai la noi sau în alte țări, ci și în S.U.A., fiindcă oriunde se manifestă, antisemitismul e o amenințare pentru democrație. *Radu Ioanid* a citat o serie de cazuri șocante din România, printre care insultarea publică de către un deputat peremist a ambasadorului american, care e evreu, cu un atac la adresa etniei sale, atac rămas nesancționat, și a subliniat că România e singura țară din Europa în care un partid socialist se rialiază unor forțe politice extremiste.

O veste bună a adus secretarul de stat *Virgil Ștefan Niculescu*: până la finele anului viitor, se va ridica Monumentul Holocaustului, în memoria celor care au murit în teritoriile românești din timpul războiului.

Dar este antisemitism în România? Răspunzând acestei întrebări, care nu a fost formulată direct, dar care plutea în aer, dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R., a spus că poate afirma cu toată răspunderea pe care o implică funcția sa că acum în țara noastră antisemitismul este un fenomen marginal. Spre deosebire de perioada antebelică, când era o politică de stat, de perioada comunismului, când subiectul era eludat cu bună știință, acum putem vorbi liber despre ceea ce s-a întâmplat și, mai ales, au fost adoptate legi severe care elimină la maximum posibilitatea manifestărilor de antisemitism, de discriminare rasială.

Desigur, factorul extern și mai ales sprijinul Statelor Unite au contribuit la acest climat legislativ, îndeosebi decizia Congresului de a monitoriza manifestările de antisemitism în lume. F.C.E.R. a deschis acțiune în justiție în cazul Coja, cel care ne-a promis un Holocaust făcut bine, fiindcă cel din trecut nu l-a mulțumit. Din fericire, avem relații ecumenice foarte bune, la sărbătorile noastre asistă totdeauna reprezentanți ai altor culte, a subliniat dr. *Aurel Vainer*.

În încheiere, menționăm o declarație pe care ne-a făcut-o, într-un interviu acordat după reuniunea menționată mai sus, directorul executiv al Institutului „Elie Wiesel“, dr. *Alexandru Florian*: Muzeul Holocaustului din Washington a pus integral la dispoziția Institutului român întreaga sa arhivă asupra Holocaustului din România, ceea ce e o adevărată comoară de documente, probabil cea mai completă din lume.

ANDREI BANC

Proiect educațional pentru studierea Holocaustului

În premieră pentru orașul de pe Bega, un grup de 30 de liceeni de la Grupul Școlar „Emanuel Ungureanu“ au participat la un program educațional de trei zile la fostul lagăr de exterminare Auschwitz-Birkenau. Cel care a pus în practică acest proiect-pilot a fost tânărul profesor de istorie *Adrian Cohan*, absolvent al Cursului de formatori pentru studierea Holocaustului din cadrul Universității „Babeș-Bolyai“ din Cluj-Napoca. Foarte mulți tineri s-au arătat interesați de această vizită comemorativă, desfășurată chiar în preajma Zilei Holocaustului. Așa cum ne preciza *Adrian Cohan*, câțiva dintre participanți au renunțat chiar la balul de absolvire pentru a putea merge în Polonia.

Pentru realizarea programului, organizatorii au primit sprijinul Centrului pentru Studierea Holocaustului de la Auschwitz-Birkenau. Proiectul nu s-a limitat doar la vizitarea acestui complex al morții, ci a cuprins cursuri, activități și vizionarea de filme și expoziții. Profesorii *Alicia Bialecka* și *Igor Bartusik* i-au introdus pe tineri în realitatea istorică, dar și emoțională a Holocaustului. Desenele și picturile realizate în tăină de cei încarcerați la Auschwitz au fost reunite într-o expoziție, care surprinde o parte din viața în imediata apropiere a camerelor de gazare și cuprinde, de asemenea, visurile și speranțele, amintirile și durerile artiștilor care au ajuns în acest univers al disperării. O secțiune specială a fost destinată memoriei comunității rome - capitol care continuă să fie cercetat asiduu. Unul din scopurile principale ale cursurilor a fost învățarea acestei lecții negre a istoriei prin prisma experiențelor individuale. Biografiile, ilustrate cu fotografii, i-au ajutat pe elevi să înțeleagă ce au trăit cei deportați acolo.

„Consider că excursia noastră pedagogică a fost o reușită. Am realizat o premieră pentru învățământul românesc. Acest program a contribuit la maturizarea tinerilor și la conștientizarea dimensiunilor Holocaustului. Am considerat că este important să realizăm acest proiect, deoarece vizitarea complexului Auschwitz-Birkenau valorează poate mai mult decât orice carte, document și uneori chiar mărturie“, spunea profesorul timișorean. Cât despre reacția adolescenților, *Adrian Cohan* cita pe una dintre participante: „Mi s-a derulat toată istoria în față“, spunea o elevă în fața mormanelor de ochelari și pantofi de copii de la Auschwitz.

LUCIANA FRIEDMANN

